

עמדת איגוד המתכננים בישראל לרפורמה בתכנון

עמוס ברנדייס*

לתכנון הערים והאזורים, באמצעות מערכת התכנון הסטטוטורי, תפקיד חשוב בשיפור איכות החיים של תושבי מדינת ישראל והתפתחותה. תכנון הערים הוא כלי לקביעת מדיניות ציבורית להשגת מטרות ותכליות ראויות, כגון: השגת צמיחה ושגשוג, הגדלת רווחת התושבים, יצירת תעסוקה ומקורות הכנסה, הספקת שירותי ציבור חיוניים, חלוקה הוגנת של משאבים, הגנה על משאבי טבע וסביבה, ניצול יעיל של משאבי קרקע ותשתיות, פיתוח ניידות ונגישות לכל קבוצות האוכלוסייה, שמירה על בריאות הציבור ושטחים פתוחים, שימור המורשת הבנויה והתרבות, והבטחת פיתוח בר קיימא, אשר יותיר משאבים ויבטיח איכות חיים גם לדורות הבאים.

במדינה קטנה כמו ישראל, קצב הפיתוח הפיסי הנדרש הינו גדול ומהיר. לאור זה קיימת חשיבות רבה לתכנון ארוך טווח המכוון ובוחן את הפיתוח המתוכנן בראיה מרחבית כוללת (ארצית ואזורית) ובראיה מקומית. לכל החלטה בדבר מיקום ואופי פיתוח עתידי יש השלכות רחבות מבחינה כלכלית, חברתית וסביבתית. כל החלטה יכולה לייצר השלכות חיוביות אשר יתרמו לצמיחה ולשגשוג או לחלופין לנזק רב ואף בלתי הפיך.

אין ספק שהתמשכות בלתי סבירה של הליכי אישור תכניות פוגעת באיכות התכנון (שעלול לאחר הליכים ממושכים להיות בלתי רלוונטי), ביכולת לתת מענה לצרכים ההולכים וגדלים של הציבור בישראל וביכולת המימוש של המדיניות הציבורית להשגת המטרות הרצויות. יחד עם זאת, כל רפורמה משמעותית במערכת התכנון בישראל חייבת להבטיח כחלק מהליך אישור התוכניות, לא רק את יעילות ההליכים המנהליים אלא גם את שקיפותם, את יכולת המערכת המקצועית להתמודד בצורה מאוזנת עם המגוון הרחב של האינטרסים הכרוכים בתכנון ואת איכות התכנון.

איגוד המתכננים נוסד לפני כ-40 שנה והינו האיגוד המקצועי בו חברים מרבית העוסקים מהתחום הציבורי, פרטי ואקדמי. לדעת האיגוד יש צורך ברפורמה במערכת התכנון והרישוי. האיגוד תומך בקידום מהלכים רבים שכבר קודמו ואשר ממשיכים להיות מקודמים ע"י מינהל התכנון (למשל שער התכנון, תכנון זמין, מכוני בקרה, רישוי זמין ועוד).

עמדת איגוד המתכננים, כפי שתואר להלן, היא כי מבנה מערכת התכנון וחלוקתה למוסדות תכנון ברמה מקומית, אזורית וארצית, נועדו להבטיח קיומו של תכנון ארוך טווח ותכנון כוללני. הרפורמה בתכנון צריכה להבטיח הגברת היעילות והמהירות בה מאושרות תוכניות במוסדות התכנון השונים, מבלי לפגוע באיכות התכניות. הרפורמה צריכה להיות מבוססת על מערכת התכנון הקיימת, תוך זיהוי הכשלים בה וביצוע שינויים עמוקים שיבטיחו תפקוד טוב יותר שלה. הגדלת סמכויות של מוסדות תכנון מקומיים, תוך הבטחת איכות התכנון, מחייבת חיזוק היכולת המקצועית של מוסדות התכנון, שינוי בהרכב מוסדות התכנון והגדלה משמעותית של הבקרה והאכיפה. תנאי להצלחת הרפורמה הינו הקצאת משאבים מתאימים, חיזוק לישכות התכנון

*

עמוס ברנדייס
משמש כיו"ר איגוד
המתכננים בישראל

המחוזיות והמקומיות באנשי מקצוע, תוך שימת דגש על מיקור חוץ שיאפשר לשלב אנשי מקצוע מהשורה הראשונה ובמספר מספיק להתמודדות עם כמות התכניות והבקרה על איכותן.

הרפורמה נחוצה במקביל גם בתהליכי הרישוי, ע"י יצירת כללי אחידות, שקיפות, מידע זמין ותוך שימוש באמצעי מחשוב ומיקור חוץ שיקדמו באופן מקצועי ומהיר בקרה על היתרי בניה.

להלן תמצית המלצות איגוד המתכננים בישראל לרפורמה במערכת התכנון: עם התקדמות הדיונים ברפורמה והצגת טיוטות שלה, יבחן איגוד המתכננים שוב את עמדותיו ויגיב בהתאם לצורך ולהצעות שיועלו.

חיזוק המערכת התומכת את הוועדות

חלק ניכר מהכשלים של מערכת התכנון נובע מאי יכולתן של לשכות התכנון (המחוזיות והמקומיות) להתמודד עם כמות התכניות המוגשות להן. העדר כוח אדם ואנשי מקצוע בכמות מספקת, גורם לסחבת של מוסדות התכנון בטיפול בתכניות. ייעול וזירוז הליכי אישור תכניות מותנה בכך שהמערכת התומכת בוועדות התכנון (דהיינו לשכות התכנון המחוזיות והמקומיות) תהיה בעלת יכולת לטפל במהירות, ביעילות ובאיכות גבוהה בתכניות, מהרגע בו הוגשו ועד רגע מתן תוקף להן. לשם כך נדרשת הקצאת משאבים לגיוס כוח אדם איכותי ללשכות התכנון. רצוי שחלק מכוח אדם זה יועסק במיקור חוץ, תוך גיוס אנשי מקצוע מעולים, בדומה לקיים בוועדה לתשתיות לאומיות. רצוי שפתיחת צוואר בקבוק זה, הגורם ישירות לכשלים רבים אחרים, יפתח בהקדם. מן הראוי היה לבחון את התרומה הכלכלית למשק כתוצאה מזירוז אישור תכניות, בהשוואה לתקציב הנוסף הנדרש לתוספת כוח אדם במוסדות התכנון.

העברת סמכויות לוועדות המקומיות

איגוד המתכננים ממליץ ליישם את הצעות הרפורמה, שהומלצו על-ידי הצוות הבין-משרדי לבחינת שינויים בחוק התכנון והבניה בדו"ח המסכם מיום 6.6.07 ובאו לידי ביטוי בתזכיר הצעת חוק התכנון והבניה (תיקון 90), התשס"ט-2008, לפיהן תיווצר הפרדה ברורה בין תכנון מתארי כוללני ברמה המקומית לבין תכנון מפורט. בהתאם להמלצות אלו, לאחר אישור תכניות מתאר מקומיות כוללניות מעודכנות והסמכת ועדות מקומיות, יעברו מלוא הסמכויות לאישור תכניות מפורטות התואמות תכניות מתאר מקומיות לוועדות המקומיות ואילו הוועדות המחוזיות יעסקו באישור תכניות מתאר מקומיות ובהכנה של תכניות מתאר מחוזיות.

עם זאת, יישום הצעת הרפורמה מחייבת, במקביל, הקצאה של תקציבים וכוח אדם לצורך קידום של הכנת תכניות מתאר כוללניות מעודכנות לכל מרחבי התכנון המקומי בישראל ולחיזוק המקצועיות של הוועדות המקומיות והאיזון של חבריהן ובעלי המקצוע המלווים אותם.

ככל שהרפורמה תכלול שינוי משמעותי בהרכב הוועדות המקומיות וצעדים משמעותיים להבטחת היכולות המקצועיות של הוועדות המקומיות ניתן לשקול גם הרחבה מסוימת של סמכויות הוועדות המקומיות מעבר לאמור

בתיקון 43 לחוק התכנון והבניה (סעיף 62א לחוק). בנוסף, ככל שיהיה שינוי מהותי בהרכב ועדות התכנון המקומיות וחיזוק משמעותי של מקצועיותן ניתן לשקול לוותר על הצורך ב"הסמכה" של ועדות מקומיות לפי תיקון 76 לחוק התכנון והבניה.

בנוסף, במסגרת ההפרדה בין תפקיד הועדות המקומיות לאשר תכנון מפורט לבין תפקיד הועדות המחוזיות לאשר תכנון מתארי כוללני, מן הראוי כי הועדות המחוזיות יצמצמו את עיסוקן בהוראות בעלות אופי מפורט (כגון הוראות בינוי ונספחי בינוי) במסגרת תכניות מתאר או תכניות מפורטות אשר מובאות לאישורן.

חיזוק מקצועי של מוסדות התכנון

בהעברה של סמכויות לועדות המקומיות טמונה גם סכנה לפגיעה במדיניות תכנונית ארצית ואזורית, פגיעה בסביבה ובשטחים הפתוחים ופגיעה בזכויות מיעוטים ואף לסטייה מנורמות ציבוריות בשלטון המקומי. לפיכך, העברת סמכויות לועדות המקומיות מחייבת שינוי הרכב הועדות, חיזוק מוסדות התכנון מבחינה מקצועית והבטחת אמצעי בקרה מפני קבלת החלטות שלא משיקולים תכנוניים. נושא זה מורכב מאוד ליישום שכן קיימות 116 ועדות מקומיות בעלות מאפיינים שונים מאוד זו מזו. להלן המלצות:

- יש לשנות באופן מהותי את הרכב הועדה המקומית ולהוסיף מתכנני ערים ואזורים ואדריכלים בעלי ניסיון בתחום התכנון העירוני כחברים בעלי זכות הצבעה בוועדות המקומיות, אשר יהיו זכאים לשכר ולהחזר בגין הוצאותיהם. יש לזכור כי חברות מתכנן במוסד תכנון מטיל עליו מגבלות קשות של ניגוד עניינים. המציאות מלמדת כי קשה לאתר מועמדים ראויים אשר יסכימו לתרום מזמנם, מידיעותיהם ומניסיונם ללא תמורה ואף ללא החזר בגין הוצאות וכי נציגים שמתמנים אינם מגיעים לשיבות ואינם יכולים להתעמק במסמכים ובתכנון המובא לדיון בוועדות.
- מומלץ לקבוע תפקיד נוסף של מתכנן הועדה המקומית. משמעות העברת סמכויות לועדות המקומיות היא שעיסוקה המרכזי של הועדה המקומית יהיה תכנון מרחבי. מן הראוי לפיכך שיוגדר בעל תפקיד שיאויש על ידי בעל תואר שני בתכנון עירוני ואזורי או בעל תואר באדריכלות. אנשי מקצוע אלה יהיו חייבים בניסיון מוכח בתכנון עירוני ואזורי.
- בנוסף לכוח האדם המקצועי בלשכות התכנון יש להקצות תקציבים הולמים להכנה של תכנון מתארי ותכנון מפורט ולבדיקה של תכנון. להבטחה של איכות התכנון, חרף העומס שבמערכת התכנון, יש לאפשר למוסדות התכנון להשתמש ביועצים חיצוניים ובמתכננים במסגרת מיקור חוץ (כפי שנעשה לדוגמה בוועדה לתשתיות לאומיות אשר פועלת באופן יעיל ועם כוח אדם מקצועי ברמה גבוהה).
- העברת סמכויות לועדות המקומיות מחייבת גם הגברה משמעותית של השקיפות בהליכים המינהליים לאישור תכניות ובשיתוף הציבור במסגרת שלבי הכנת תכניות. כך למשל, האיגוד ממליץ לפרסם את כל פרוטוקולי ישיבות מוסדות התכנון, לרבות הדיון הפנימי שמתקיים

ללא נוכחות הציבור. בנוסף, יש לקבוע את חובת שיתוף הציבור בתכנון (בתכניות מתאר מקומיות ובתכניות מפורטות, על-פי היקפן) במסגרת חקיקה ראשית.

שינוי הרכב מוסדות התכנון

לעמדת איגוד המתכננים העברת סמכויות ממוסדות תכנון מחוזיים וארציים למוסדות תכנון מקומיים, מחייבת שינוי מהותי של הרכב מוסדות התכנון המקומיים. כאמור לעיל, יש לחזק את מקצועיות ועדות התכנון המקומיות ולהבטיח שקיפות החלטותיהן. יחד עם זאת אין לפגוע ביכולתן של הועדות המחוזיות להיות כלי מאזן בעל ראייה מחוזית ואזורית כוללת וארוכת טווח. לפיכך יש לשמור על ההרכב הנוכחי שלהן. בכדי ליעל תהליכים ולשפר את איכות התכנון, על הרפורמה להתמקד בהעברת סמכויות ונושאים לוועדות המקומיות, אשר לא נדרשת לגביהם ראייה "על מקומית", ולא בשינוי הרכבן או מקצועיותן של הועדות המחוזיות.

הפרדה בין התכנון המרחבי לבין רישוי הבניה

איגוד המתכננים ממליץ ליישם את המלצת ועדת החקירה הממלכתית לעניין בטיחות מבנים ומקומות המשמשים ציבור ("ועדת זיילר") להפריד בין הליכי התכנון המרחבי לבין הליכי רישוי הבניה הן מבחינה הוראות החוק והן מבחינת הגורמים המטפלים:

"כיוון שתכנון המבנה והתכנון האזורי הם תחומים השונים זה מזה הן מבחינה מושגית והן מבחינת הפונקציות הפועלות, הרי שזיווגם בחוק אחד יוצר אצל הבריות תחושה שהתכנון האזורי והבנייה חד הם. פועל יוצא מכך הוא שהשיקולים והקשיים בתחום האחד משליכים ומתערבבים בעשייה ובתהליך הנוהגים אצל השני. בעוד שבתכנון האזורי שולטים העקרונות של שיקול דעת ציבורי המאזן ומגשר בין אינטרסים רבים ונוגדים, המחייבים קבלת הכרעות ערכיות על-ידי נציגות ציבורית, הרי ענף הבנייה הינו מקצועי-טכני, שבו יש ליישם בדרך כלל עקרונות מדעיים ללא התערבותם של שיקולים ציבוריים ערכיים. הפרדה "טכנית" בין השניים תבהיר את ההבדלים המהותיים האלה.

אין כל סיבה שזיווג זה בחוק ימשיך להתקיים. מסקנה זו, הנראית לנו נכונה ומועילה כשלעצמה, נכונה שבעתיים נוכח המלצותינו, שאף הן כלולות בדוח זה, להפריד הפרדה מלאה מבחינת המטפלים, בין הטיפול בתכנון האזורי לבין הטיפול בבנייה."

הערבוב בין הליכי התכנון לבין הליכי רישוי הבניה עלול לפגוע באיכות וביעילות ההליכים הן בתחום התכנון והן בתחום הרישוי ועלול למנוע מבעלי הידע והכשרה המקצועית המתאימה ביותר לעסוק בכל תחום. מן הראוי שהתכנון המרחבי ברמה המקומית יופקד אך ורק בידי ועדת תכנון מקומית, שיש בה מתכנן ועדה, ואילו הליכי רישוי הבניה יופקדו בידי רשות רישוי מקומית.

איגוד המתכננים תומך בהצעת מנהל התכנון ליעול תהליכי הרישוי, כגון שימוש במכוני בקרה חיצוניים וברישוי זמין.

ייעול, קיצור ופישוט הליכים מינהליים לאישור תכניות סטטוטוריות

איגוד המתכננים סבור כי לצורך ייעול ההליכים המינהליים הקבועים בחוק וקיצור משך הזמן לאישור תכניות מן הראוי לנתח לעומק את הסיבות להתמשכות ההליכים ולאחר כלים ואמצעים לקיצור ופישוט הליכי אישור התכניות (בכל מוסדות התכנון), ללא פגיעה באיכות התכנון ובזכויות התושבים באזור המתוכנן:

- מוצע לבצע בדיקה מקדמית של התאמת תכנית שהוגשה לתכניות ברמה גבוהה יותר ולהביא לדחייה על הסף של תכניות הסותרות תכניות ברמות גבוהות יותר, בכדי למנוע עומס מיותר במערכת התכנון. לחילופין, באם לשכת התכנון חושבת שיש הצדקה לדון בשינוי תכנית ברמה גבוהה יותר, להורות על הגשת התכנית בהתאם לכך במסלול המתאים.
- מוצע לקבוע שמוסד תכנון יגיש חוות דעת תכנונית מוקדמת (פרה רולינג) עם הגשת תכניות. בין היתר לקבוע לוחות זמנים מחייבים לביצוע הבדיקה התכנונית המוקדמת ולוחות זמנים מזורזים לתכנית שעברה בדיקה תכנונית מוקדמת (בדומה ללוחות הזמנים המחייבים שנקבעו לוועדה לתשתיות לאומיות).
- מוצע לקבוע סנקציות ממשיות לאי עמידה בלוחות זמנים מצד מוסדות התכנון (כגון זכות פיצוי ליזם בגין העיכוב) והחדרת החובה של חברי מוסדות התכנון לקבל אחריות על החלטותיהם.
- מוצע להסדיר בחקיקה מפורשת מגבלות על דרישת מוסדות תכנון לאישור או תיאום עם גורמים חיצוניים כתנאי לקליטת, להפקדת או לאישור תכנית. כיום מקובל כי בטרם תיקלט ו/או תופקד תכנית נדרש היזם לתאם את התכנית עם מספר רב של גורמים חיצוניים (כגון מע"צ, משרד הבריאות, המשרד להגנת הסביבה, משרד הביטחון, רשות הניקוז וכיוצ"ב) ואף לקבל אישורים שונים. מצב זה מעניק בפועל זכות וטו על קידום תכניות, בידי גורמים שונים (בין אם הם מתנגדים לתכנית ובין אם פשוט לא בדקו אותה או לא השיבו כלל). זכות ההחלטה בתכנית צריכה להיות נתונה בלעדית בידי מוסד התכנון. אמנם החוק קובע לוחות זמנים ליזם לקיום התנאים להפקדה, אך אין לוחות זמנים מחייבים לביצוע הבדיקה וקבלת הערות הגורמים החיצוניים. מוצע כי יקבע מפורשות בחוק כי על כל הגורמים שיש לתאם עימם את התכניות לפני הפקדה להעביר הערותיהם תוך 30 יום, וכי במידה ולא מתקבלות הערות יבדקו התכניות אך ורק על-ידי יועצי מוסד התכנון המפקיד. יצויין, כי נוהל דומה קיים כיום בוועדה לתשתיות לאומיות ובחלק מהוועדות המחוזיות.
- ככלל, קביעת כללי אחידות ברורים ומחייבים לטיפול בתכניות בכל מוסדות התכנון. כיום כל ועדה נוהגת באופן שונה בתכניות ודרישותיה שונות לחלוטין מועדות אחרות. יש להעניק ליזם ודאות לגבי הליך הטיפול בתכנית, הדרישות ממנו ולוח הזמנים. יחד עם זאת, יש לנסח במסגרת זו כללי גמישות מספקים, אשר יאפשרו לכל ועדה להתאים את הטיפול שלה בכל תכנית, בהתאם לסוג, מאפיינים ומורכבות התכנית הספציפית.

- מוצע לעודד בחקיקה שימוש בגישור בהליכים מנהליים לאישור תכנון ובניה לצורך מיתון הקונפליקטים בין בעלי העניין ויעול הליכי ההכרעה בהתנגדויות, עררים והליכים משפטיים בתחום התכנון והבניה. מן הראוי כי תקבע בחקיקה סמכות מוסד התכנון להפנות באופן ייזום צדדים להליכי גישור ולקבוע רשימות של מגשרים מוסמכים בתחום התכנון והבניה ותעריפים קבועים, לצורך הנגשת הגישור לציבור הרחב.
- מוצע לקצר את לוחות הזמנים לפרסום החלטות מוסדות התכנון ולמתן תוקף לתכניות לאחר החלטה המאשרת תכנית. מוצע לקבוע לוי"ז מחייב.

ייעול וקיצור הליכי רישוי

לעמדת האיגוד התמשכות ההליכים עד לפיתוח קרקע והקשיים ביישום תכניות במקרים רבים אינו נובע מהליכי התכנון אלא מהתמשכות הליכי רישוי הבניה לאחר שהסתיימו הליכי התכנון ואושרו תכניות מפורטות לקרקע. לפיכך, הרפורמה בתחום התכנון והבניה חייבת לכלול כלים ואמצעים לייעול הליכי רישוי הבניה. כאמור לעיל, לעמדת האיגוד יש להפריד בין ועדת התכנון המקומית לבין רשות הרישוי, אשר תעסוק אך ורק ברישוי הבניה. יש להעמיד בידי רשות הרישוי כלים טכנולוגיים לזירוז הליכי הרישוי (כגון "רישוי זמין"), קביעת קוד תכנון אחיד וקריא שיפחית את הבלבול והמחלוקות בכל הנוגע לרישוי הבניה. בנוסף, האיגוד ממליץ לצמצם בצורה משמעותית את הסמכות למתן הקלות מהוראות תכניות מאושרות ולעודד מתן הגמישות הנדרשת במסגרת הוראות התכניות. עם צמצום הסמכות למתן הקלות ניתן להעביר את הסמכות לאישור הקלות בנושאים הנדסיים ואדריכליים וכן לאישור שימוש חורג מהיתר (בהבדל משימוש חורג מתכנית) לרשות הרישוי. יש לציין כי במסגרת תזכיר הצעת חוק התכנון והבניה (תיקון 90), תכניות מפורטות תערכנה בסמוך לשלב המימוש ולפיכך הצורך בהקלות יתכן ויצומצם. איגוד המתכננים תומך בעבודה הרבה שנעשתה בתחום זה על ידי מינהל התכנון וקורא ליישם אותה בהקדם.

כלים כלכליים ליישום תכניות

חוק התכנון והבניה מסדיר, בין היתר, את התהליכים לאישורן של תכניות מתאר ותכניות מפורטות. בתיקון 76 ובתיקון 90 (המוצע) נכללו הנחיות המחייבות את הועדה המקומית בביצוע מעקב אחרי מימוש תכניות אלה. חשיבות ביצוע התכניות דומה לחשיבות הכנתן, ולראיה תכניות רבות המונחות כאבן שאין לה הופכין, גם זמן רב לאחר אישורן.

מוצע כי הרפורמה בחוק התכנון והבניה תכלול גם התייחסות לכלים הכלכליים והאחרים אשר יאפשרו את ביצוע התכנון והגדרת חובה להכללת הנחיות למימוש התכנית, בהוראותיה. לדוגמא, הסדרת מנגנון לצמצום הדרגתי של זכויות בניה על ציר הזמן, אפשרות לניוד זכויות בניה, הגדרת התכניות והכלים הנדרשים למימוש וכד'.

בקרה ואכיפה

מוצע להקצות משאבים מספקים לאכיפה של הוראות חוק התכנון והבניה. ללא אכיפה יעילה של הוראות החוק, קשה מאד להוציא לפועל את התכנון הרצוי. הגברת האכיפה היא חלק בלתי נפרד באיזון הנדרש עם העברת סמכויות נרחבות יותר לוועדות המקומיות. במסגרת זו מוצע להחמיר עם עבריות בניה, לאפשר לוועדה המקומית טיפול מהיר ויעיל יותר בעבריינים.

לסיכום, איגוד המתכננים בישראל תומך בביצוע רפורמה במערכת התכנון והרישוי ורואה בכך הזדמנות לשיפור איכות התכנון ולזירוז הליכי אישור. יחד עם זאת, האיגוד איננו רואה צורך במהפכה הכוללת ביטול של הוועדות המחוזיות או שינוי בהרכבן, אלא במיצרף של שינויים עמוקים שיביאו יחד את השינויים המיוחלים. נציגי האיגוד יכולים לתרום מנסיונם והכרותם את מערכת התכנון בתהליך עיצוב הרפורמה.

נייר עמדה זה נכתב על ידי ועדת משנה מטעם איגוד המתכננים, אשר חבריה הינם עו"ד ומתכנן ערים אשר כהנא, אדרי' דודי גלור ורו"ח ומתכנן דורון קופמן. הנייר נכתב לאחר קבלת התייחסויות מחברי איגוד הרפורמה, בהמשך לקול קורא שהופץ לכל חברי האיגוד. בנייר הוטמעו הערותיהם והצעותיהם של חברי ועד איגוד המתכננים אדרי' עמוס ברנדייס (יו"ר), אדרי' עדנה לרמן (סגן יו"ר), מתכנתת אורלי עין דר נעים, פרופ' ראסם חמאיסי, מתכנן גיא קב-ונקי, מתכנן ניר פפאי ומתכנתת נירה סידי. הנייר אושר בישיבת הוועד בתאריך 16.11.09. יחד עם זאת, מטבע הדברים, העמדה המוצגת בנייר זה איננה מייצגת בהכרח את עמדתם האישית של כל חברי האיגוד.

